

СТАН ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ЛІКУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАМІСНОЇ ПІДТРИМУВАЛЬНОЇ ТЕРАПІЇ В МІСЦЯХ ПРИМУСОВОГО ТРИМАННЯ

Спеціальний звіт за результатами
моніторингових візитів



Стан дотримання права на доступ до впровадження ЗПТ в місцях примусового тримання: спеціальний звіт за результатами моніторингових візитів

У цьому звіті викладено висновки та рекомендації за результатами проведення моніторингових візитів до місць примусового тримання Міністерства внутрішніх справ України та Державної кримінально-виконавчої служби України з фокусом на доступі до лікування з використанням препаратів замісної підтримуючої терапії (далі – ЗПТ). Для забезпечення вивчення питання дотримання права на лікування з використанням ЗПТ було розроблено спеціальний опитувальник, за яким і відбувався моніторинг установ МВС та ДКВС України упродовж 2023 року.

Під час візитів розглядалися такі питання:

1. Загальна інформація щодо установи.
2. Організаційні питання та кадрові питання в установі.
3. Дотримання прав наркозалежних при перебуванні в установі.
4. Організація невідкладної медичної допомоги в установі.
5. Організація надання амбулаторної допомоги наркозалежним особам в установі. Первинний та щорічні медичні огляди.
6. Доступність медичної допомоги наркозалежним особам в установі, в якій впроваджено ЗПТ.
7. Соціально-психологічний супровід.
8. Матеріально-технічне забезпечення.

ЗМІСТ

1. Нормативне регулювання впровадження ЗПТ в місцях примусового тримання	3
2. Загальна інформація про установи, охоплені моніторинговими візитами	6
3. Практика забезпечення доступу до ЗПТ в місцях примусового тримання	21
4. Проблемні аспекти забезпечення доступу до інших, пов'язаних із ЗПТ, медичних послуг в місцях примусового тримання	32
5. Ключові проблеми та основні перешкоди для впровадження ЗПТ	40
6. Рекомендації за результатами відвідувань	43

1. Нормативне регулювання впровадження ЗПТ в місцях примусового тримання

Для споживачів ін'єкційних наркотиків Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» вимагає забезпечення програм реабілітації та програм зменшення шкоди. Ці програми передбачають використання замісної терапії для людей, які страждають на наркотичну залежність, та створення умов для зміни використаних ін'єкційних голочок і шприців на стерильні з подальшою їх утилізацією.

Державна стратегія у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року, затверджена розпорядженням КМУ від 27 листопада 2019 року № 1415-р «Про схвалення Державної стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року», передбачає забезпечення доступу до програм зменшення шкоди та лікування наркозалежності для представників ключових груп населення, зокрема для тих, хто вживає наркотики ін'єкційно.

З метою дотримання прав наркозалежних людей, 22.10.2012 р. Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство юстиції України та Державна служба України з контролю за наркотиками затвердили наказ № 821/937/1549/5/156 «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії».

Цим документом закріплено алгоритм забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії затриманих за підозрою у вчиненні злочину, людей під вартою та тих, хто відбуває адміністративний арешт. Також цей порядок поширюється на людей, які відбувають покарання у виправних центрах.

Питання доступу до ЗПТ у загальному вигляді регламентовані в таких нормативних актах:

- Закон України «Про попереднє ув'язнення»;
- Кримінально-виконавчий кодекс України;
- наказ Міністерства внутрішніх справ від 23.05.2017 № 440 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України»;
- постанова КМУ від 2 березня 2016 р. № 285 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики»;
- наказ МОЗ від 27.03.2012 № 200 «Про затвердження Порядку проведення замісної підтримувальної терапії осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів»;
- наказ Міністерства юстиції від 28.08.2018 № 2823/5 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань»;
- наказ Міністерства юстиції та Міністерства охорони здоров'я від 15.08.2014 № 1348/5/572 «Про затвердження Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі»;
- наказ МОЗ України від 09.11.2020 № 2555 «Про затвердження стандартів медичної допомоги «Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання опіоїдів».

2. Загальна інформація про установи, охоплені моніторинговими візитами

2. 1. Державна кримінально-виконавча служба України

Шепетівська виправна колонія № 98, медична частина при установі

Установа виконання покарань середнього рівня безпеки для утримання людей, які раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі. Територія установи найбільша в країні – понад 62 гектари.

На території знаходиться Шепетівська багатoproфільна лікарня № 98 філії державної установи «Центр охорони здоров'я державної кримінально-виконавчої служби України» в Хмельницькій області. Лікарня знаходиться в окремому приміщенні на території ШВК № 98 за адресою: вул. Тараса Шевченка, 60, село Климентовичі, Шепетівський район, Хмельницька область.

ДУ Шепетівська ВК № 98 розрахована на перебування 1043 людей. На час візиту в установі заходилося 575 чоловіків.

Шепетівська багатoproфільна лікарня № 98 розрахована на 110 ліжко-місць. На день моніторингу в ній утримувалося 69 пацієнтів.

З 01.03.2023 року медична частина №98 ДУ ЦОЗ кримінально-виконавчої служби в Хмельницькій області в зв'язку з реорганізацією перейшла в до складу Шепетівської багатoproфільної лікарні № 98.

04.11.2019 Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 2227 було визначено перелік ліцензіатів на провадження господарської діяльності з медичної практики. Зокрема, Шепетівська багатопрофільна лікарня № 98 отримала ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за такими спеціальностями: організація і управління охороною здоров'я, терапія, неврологія, клінічна лабораторна діагностика, дерматовенерологія, хірургія, інфекційні хвороби, анестезіологія, ультразвукова діагностика, рентгенологія, ендоскопія, функціональна діагностика, стоматологія, психіатрія; за спеціальностями молодших спеціалістів з медичною освітою: лікувальна справа, лабораторна справа (клініка), сестринська справа, рентгенологія, сестринська справа (операційна).

10.12.2020 ДУ «Центр охорони здоров'я кримінально виконавчої служби України» отримала ліцензію придбання, зберігання, перевезення, використання, знищення наркотичних речовин, прекурсорів. Одним із місць провадження такої діяльності визначено Шепетівську багатопрофільну лікарню № 98. Кабінет довіри, де видають замісну підтримувальну терапію засудженим, запрацював з 27.07.2021. Строк ліцензії скінчився 16.07.2024.

На момент моніторингу 9 засуджених отримували лікування ЗПТ. 9 з 9 ВІЛ-інфікованих – антиретровірусну терапію. 7 людей в 2023 році були проліковані від гепатиту С. Дві людини мали туберкульоз.

Шепетівська багатопрофільна лікарня № 98 тісно співпрацює з неурядовою організацією Хмельницьке обласне відділення БО «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД». Ця організація допомагає з транспортуванням біологічних матеріалів та медико-соціальним супроводом ВІЛ-позитивних людей.

Хмельницький слідчий ізолятор, медична частина при установі

Ліміт наповнення СІЗО – 472 людин. На день візиту в установі утримувалось 323 людини.

Медична частина діє на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, виданої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 04.11.2019 № 2227 «Про ліцензування медичної практики» та ліцензії Державної інспекції ядерного регулювання України на право провадження діяльності з використання джерел іонізуючого випромінювання від 21.12.2019 № ОВ 011270.

Приміщення медичної частини розташовані на першому-третьому поверхах СІЗО. До складу медичної частини входять кабінети завідуючого, стоматологічний кабінет, ординаторська, маніпуляційний кабінет, флюорографічний кабінет, рентгенологічний кабінет, аптека та лабораторія. Загальний стан більшості кабінетів задовільний. На другому поверсі в одному з приміщень медичної частини тривають ремонтні роботи для розміщення бактеріологічної лабораторії. У процесі облаштування перебуває приміщення для видачі та зберігання препаратів ЗПТ.

Штат медичної частини: лікарі – 11 посад (з яких 8 спеціалістів працюють по 0,5 ставки), середній медичний персонал – 6 ставок, молодший медичний персонал – 2 ставки. У штатному розписі медичної частини залишаються вакантними такі посади: лікар загальної практики-сімейний лікар – 1 ставка; лікар-нарколог – 1 ставка; медична сестра (ЗПТ) – 1 ставка.

Станом на момент моніторингового візиту НПМ 10 людей потребували лікування ЗПТ. За 2022–2023 рік жодна людина в установі не розпочала ЗПТ.

Солонянська виправна колонія № 21, медична частина при установі

Державна установа «Солонянська виправна колонія № 21» є установою середнього рівня безпеки для тримання чоловіків, які раніше відбували покарання у вигляді позбавлення волі. Знаходиться за адресою: Дніпропетровська область, Дніпровський район, село Аполлонівка, вулиця Військове містечко, 37.

Станом на 24.10.2023 штатна чисельність персоналу установи складається із 262,5 посад. Фактична чисельність – 234 посад, із них 35% обіймають жінки.

Загальний некомплект персоналу по установі – 11%. Планове наповнення установи – 1277 людей. У день відвідування у ВК перебувало 762 людини, 8 з яких – громадяни інших країн.

На оперативно-профілактичному обліку в установі перебувало: 53 засуджених, схильних до членушкодження; 7 – до суїциду; 6 – до нападу; 5 – до втечі.

Медична частина № 21 філії ЦОЗ ДКВС України у Дніпропетровській та Донецькій області (далі – медична частина) розташована на території ДУ «Солонянська виправна колонія № 21» та здійснює медичний контроль за станом здоров'я та надання медичної допомоги чоловікам, які утримуються в установі. Медична частина діє на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, виданої наказом Міністерства охорони здоров'я України.

Приміщення медичної частини обладнані бактерицидними опромінювачами, облаштовано 4 палати для стаціонарного лікування на 10 осіб та 1 ізолятор. Здійснюється цілодобове медичне чергування медичними працівниками для надання невідкладної медичної допомоги та забезпечення засуджених лікарськими засобами. На день моніторингового візиту медична частина ще не підключена до електронної системи охорони здоров'я, через що медичні записи в електронну систему здоров'я не вносяться.

Черкаський слідчий ізолятор, медична частина при установі

Черкаський слідчий ізолятор розрахований на 473 людини. Станом на 11 червня 2023 року в установі перебувало 306 людей, 18 з яких – жінки. На день візиту 6 людей перебували на лікуванні у медичній частині. Троє з них мали соматичні захворювання. Ще троє були хворі на туберкульоз.

Медична частина діє на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, виданої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.09.2019 № 1946 «Про ліцензування медичної практики, діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком затвердженим МОЗ України».

Медична частина розрахована на 17 ліжко-місць, 8 з них – для соматичних хворих, 9 – для хворих на туберкульоз. Медична частина функціонує відповідно до Положення про медичний заклад, затвердженого наказом філії ЦОЗ ДКВС України у Волинській та Рівненській областях від 29 серпня 2022 року № 47-ОД.

У медичної частини наявні:

- наказ про взаємодію з закладами охорони здоров'я МОЗ України;
- наказ про затвердження Протоколу використання лікарського засобу налоксон при наданні екстреної медичної допомоги особам з комою невідомої етіології та / чи при підозрі на отруєння / передозування опіоїдами на догоспітальному етапі, затвердженого наказом ЦОЗ ДКВСУ;
- протокол використання лікарського засобу налоксон при наданні екстреної медичної допомоги особам з комою невідомої етіології та / чи при підозрі на отруєння / передозування опіоїдами на догоспітальному етапі;
- алгоритм надання послуг тестування на ВІЛ швидкими тестами в ЗОЗ ЦОЗ ДКВС України;
- угода про співпрацю з благодійною організацією «100% життя Черкаси».

Відповідно до вимог чинного законодавства проводяться первинний медичний огляд новоприбулих ув'язаних. Забезпечено безперервний прийом АРТ препаратів 24 людям, що хворіють на ВІЛ (всього зі статусом 25 людей, одна з яких від лікування відмовляється).

Отримані від родичів ліки зберігаються в медичній частині в окремо виділеному місці.

Дезінфекція проводиться відповідно до затверджених графіків прибирань та кварцувань приміщень. Регулярно ведеться журнал прибирань та обліку роботи кварцових ламп.

Штат медичної частини складається з 18,5 ставок, серед яких: завідувач медичної частини (вакансія), лікар загальної практики сімейної медицини (вакансія) / лікар психіатр, старший фельдшер (вакансія), фельдшери – 4 ставки (вакансія 0,5), фельдшер-лаборант, молодша медична сестра, сестра медична, лікар терапевт, лікар дерматолог (вакансія), лікар УЗД, лікар інфекціоніст, лікар стоматолог, лікар-рентгенолог, рентгенолог, лаборант, лікар-фтизіатр, фармацевт, дезінфектор.

Надаються послуги з тестування на ВІЛ швидкими тестами, зокрема, забір крові на підтверджуючі обстеження (ІФА), забір крові за призначенням лікаря 1 раз на 3/6 місяців для імунологічного обстеження (CD4), вірусологічне обстеження (вірусне навантаження), що здійснюється на місці, як і інші гематологічні дослідження.

Медична частина забезпечена повністю засобами індивідуального захисту, дезінфікуючими засобами та кварцовими лампами.

Кам'янська виправна колонія № 34, медична частина при установі

Державна установа «Кам'янська виправна колонія № 34» є виправним закладом мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, де відбувають покарання жінки, вперше засуджені до позбавлення волі. Також на території установи функціонує будинок дитини, де перебувають і виховуються діти віком до трьох років, народжені жінками, засудженими до позбавлення волі.

У 2023 році в установі обладнали та облаштували сектор для утримання осіб, узятих під варту, комп'ютерний клас, кабінет для відеоспостереження, сектор мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання для жінок, уперше засуджених до позбавлення волі на певний строк, які раніше працювали в суді, органах прокуратури, юстиції, правоохоронних органах.

Ліміт наповнення установи – 682 особи. На день візиту в установі відбувало покарання 352 засуджені. 5 з них перебували в арештному домі; одна – у сектор мінімального рівня безпеки.

ки із загальними умовами тримання для жінок, засуджених вперше до позбавлення волі на певний строк, які раніше працювали у суді, органах прокуратури, юстиції правоохоронних органах; 20 – у дільниці соціальної реабілітації; 16 – разом з дітьми в будинку дитини.

Медична частина № 34 філії ЦОЗ ДКВС України у Дніпропетровській та Донецькій області розташована на території ДУ «Кам'янська виправна колонія №34» та здійснює медичний контроль за станом здоров'я та надання медичної допомоги жінкам та дітям, які тримаються в установі.

Медична частина діє на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, виданої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31.08.2018 № 1581.

Серед штатної чисельності медичної частини: завідувач медичної частини – 1 ставка; акушер-гінеколог – 0,5 ставки; дерматовенеролог – 1 ставка; епідеміолог – 1 ставка; дитячий невролог – 0,5 ставки; педіатр – 1 ставка; терапевт – 0,5 ставки; стоматолог – 0,5 ставки; інфекціоніст – 0,5 ставки, фармацевт – 1 ставка; рентгенолог – 0,5 ставки; фельдшер – 3 ставки; медична сестра – 8,5 ставки; лаборант – 1 ставка.

На момент візиту лікар-епідеміолог виконував обов'язки завідувача медичної частини. У штаті відсутні посади лікаря-психіатра та нарколога. Для забезпечення консультації цих лікарів, засуджених возять в заклад територіальної громади з якими заключений договір.

Приміщення медичної частини обладнані бактерицидними опромінювачами.

У медичній частині облаштовано 4 палати для стаціонарного лікування на 10 осіб та 1 ізолятор, здійснюється цілодобове медичне чергування медичними працівниками для надання невідкладної медичної допомоги та забезпечення засуджених лікарськими засобами.

Медична частина на день моніторингового візиту ще не підключена до електронної системи охорони здоров'я, через що медичні записи в електронну систему здоров'я не вно-

сяться. Зі слів в. о. завідувача медичної частини, підключення планується до кінця 2023 року.

Олексіївська виправна колонія № 25, медична частина при установі

Медична частина розташована на території ДУ «Олексіївська виправна колонія (№25)» та здійснює медичний контроль за станом здоров'я та надання медичної допомоги людям, які утримуються в установі. Ліміт наповнення установи – 1102 осіб. На день візиту в установі утримувалось 720 осіб.

Серед штатної чисельності медичної частини: терапевт – 1,5 ставки; стоматолог – 1 ставка; рентгенолог – 0,5 ставки; фельдшер – 3 ставки, медична сестра – 1 ставка; медична сестра зі стоматології – 1 ставка; рентген-лаборант – 0,5 ставки, лаборант клініко-діагностичної лабораторії – 1 ставка. На день візиту залишаються вакантною посада завідувача медичної частини – 1 ставка; психіатра – 0,5 ставки; лікаря-фтизіатра – 0,5 ставки; фельдшера – 1 ставка; молодшої медичної сестри – 1 ставка.

Під час візиту моніторингова група безперешкодно оглянула приміщення медичної частини, ознайомила з умовами організації надання медичної допомоги в'язням, вивчила медичну документацію та провела конфіденційне спілкування з 4 засудженими. Скарг на неналежне жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, видів поводження і покарання з боку персоналу не надходило.

У структурі частини функціонує стаціонар розрахований на 16 ліжок-місць для соматично хворих осіб. На час візиту в стаціонарі перебували 4 соматично хворих в'язні. Також наявний інфекційний ізолятор на 1 ліжко та 2 палати для ізолювання осіб з підозрою на наявність інфекційних захворювань.

Дніпропетровська багатoproфільна лікарня № 4

Ця установа складається зі слідчого ізолятора, господарського блоку для засуджених, позбавлених волі на певний строк, сектора максимального рівня безпеки для довічно позбавлених волі та транзитних секторів для засуджених. Також на те-

риторії установи функціонує Дніпропетровська багатопрофільна лікарня № 4.

Планова наповнюваність установи – 2139 людини. На час візиту в установі перебувало 1617 засуджених та ув'язнених.

Також на день візиту у Дніпропетровській багатопрофільній лікарні №4 перебувало 58 пацієнтів. Планова наповненість – 160 пацієнтів.

ДБЛ №4 діє на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, виданої наказом Міністерства охорони здоров'я України.

У Дніпропетровській багатопрофільній лікарні № 4 працюють хірурги, однак заклад не має дозволу на використання наркотичних знеболювальних. Тому проводяться лише ті операції, які не потребують знеболювання. Оперативне втручання засудженим здійснюється виключно у разі їх вивезення до лікарень МОЗ. До них можуть потрапити лише ті засуджені, що мають гроші або родичів, які в стані оплатити вивезення та лікування.

Чортківська виправна колонія № 26, медична частина при установі

ДУ «Чортківська УВП № 26 розрахована на перебування 301 людини. На час візиту в установі знаходилося 259 людей, (16 з яких – жінки). Двоє з них знаходиться на лікуванні у медичній частині.

Позитивний ВІЛ-статус мають 6 чоловіків і одна жінка, всі вони отримують препарати АРТ. Диспансерний облік веде начальник медичної частини. В установі знаходяться 67 людей, що живуть з наркозалежністю, але ЗПТ в закладі не впроваджено.

4 ув'язнених мають цукровий діабет. Один з них інсулінозалежний. У медичній частині є 2 глюкометри та у достатній кількості тест-смужки до них.

Медична частина розташована на 3 поверсі, що облаштова-

ний лише однією палатою на 6 ліжко-місць для соматичних хворих та одним ізолятором на 2 ліжко-місця. Це ускладнює надання одночасної допомоги і жінкам і чоловікам, а також хворим на інфекційні захворювання різного типу походження.

У медичній частині наявна вся необхідна медична документація, яка ведеться своєчасно і грамотно. Медична частина укомплектована різноманітним медичним обладнанням: рентгендіагностичним комплексом, апаратом для проведення УЗД обстежень, телемедичним комплексом, гематологічним аналізатором, біохімічним аналізатором, стоматологічним обладнанням тощо.

Медична частина забезпечена засобами індивідуального захисту, дезінфікуючими засобами та кварцовими лампами.

Медична частина функціонує відповідно до Ліцензії № 638475 МОЗ України від 26.03.2015 року за номером рішення про видачу Ліцензії № 176, та Положення про медичний заклад, що затверджене наказом філії ЦОЗ ДКВС України в Чернівецькій, Івано-Франківській, Закарпатській та Тернопільській областях від 17 травня 2021 року № 36-ОД.

Серед наявних документів:

- наказ про взаємодію з закладами охорони здоров'я МОЗ України;
- наказ про комісію з інфекційного контролю в установі від 20 листопада 2019 року;
- комплексний план протиепідемічних та санітарно-гігієнічних заходів щодо попередження та запобігання розповсюдження інфекційних, паразитарних захворювань в лікарняних закладах та медичних частинах, клінічних протоколів надання медичної допомоги;
- угода про співпрацю з благодійною організацією «100% життя Тернопіль»;
- протокол використання лікарського засобу налоксон при

наданні екстреної медичної допомоги особам з комою невідомої етіології при підозрі на отруєння/передозування опіоїдами на догоспітальному етапі.

На момент візиту в наявності було 10 ампул налоксону, укладених в «тривожну валізу», зібрану на екстрені випадки. Відповідно до вимог чинного законодавства, новоприбулі ув'язнені проходять превинні медичні обстеження та консультації, де вказані конкретні дати наступних дій.

Забезпечено безперервний прийом АРТ препаратів для ув'язнених, які живуть з ВІЛ. Отримані від родичів ліки зберігаються в окремо виділеному місці медичної частини. Протермінованих ліків немає.

Проводиться обстеження людей на вірусні гепатити швидкими тестами з подальшим проведенням ПЛР-тестом та із забезпеченням лікування під супроводом медиків.

Дезінфекція проводиться відповідно до затверджених графіків прибирань та кварцувань приміщень. Регулярно ведеться журнал прибирань та обліку роботи кварцових ламп.

У штаті медичної частини наявна посада лікаря-нарколога та лікаря-інфекціоніста (0,5 ставки). Надаються послуги з тестування на ВІЛ швидкими тестами: забір крові на підтвердуючі обстеження (ІФА), імунологічне обстеження (CD4), вірусологічне обстеження (вірусне навантаження).

Городищенська виправна колонія № 96, медична частина при установі

У медичній частині наявні 4 стаціонарні палати-камери, розраховані на одночасне перебування 10 осіб, та 2 ізолятори на 4 особи. На момент візиту в медичному блоці перебувало дві людини.

Медична частина функціонує відповідно до наказу МОЗ «Про ліцензування медичної практики» № 1830 від 19.08.2019 року та Положення про медичний заклад, затвердженого наказом філії ЦОЗ ДКВС України в Полтавській області від 16 листопада 2018 року № 15.

Серед наявних документів:

- наказ про взаємодію з закладами охорони здоров'я МОЗ України;
- наказ про комісію з інфекційного контролю в установі від 20 листопада 2019 року;
- комплексний план протиепідемічних та санітарно-гігієнічних заходів щодо попередження та запобігання розповсюдження інфекційних, паразитарних захворювань в лікарняних закладах та медичних частинах, клінічних протоколів надання медичної допомоги.

У медичній частині наявна відповідна медична документація.

Медична частина обладнана рентгенодіагностичним комплексом, гематологічним аналізатором, біохімічним аналізатором, апаратом GeneXpert та іншим.

Установа забезпечена медичними препаратами.

Наявні кабінети завідувача медичної частини, терапевта, стоматолога, гінеколога, психіатра, нарколога, інфекціоніста та дерматовенеролога, а також рентгенологічний кабінет, кабінет УЗД, лікаря функціональної діагностики і процедурні (маніпуляційні) кабінети.

В установі, відповідно до вимог законодавства, проводяться первинний медичний огляд, поглиблені (в разі необхідності) та планові профілактичні медичні обстеження/огляди.

У штаті медичної частини укомплектовано посаду лікаря-інфекціоніста. Медична частина забезпечена двомісячним запасом АРТ-препаратів.

2. 2. Ізолятори тимчасового тримання МВС України, органи Національної поліції

Ізолятор тимчасового тримання № 1 Головного управління Національної поліції в Тернопільській області

У ІТТ обладнано 4 камери із розрахунком на одночасне утримання 8 людей. Також наявні допоміжні приміщення, а саме: 1 кабінет для проведення слідчих дій, кімната підігріву їжі, санітарний пропускник із душовою кімнатою та один прогулянковий двір.

Медична допомога у разі необхідності надається бригадами екстреної медичної допомоги.

В ІТТ частково функціонує інформаційна підсистема «Custody Records» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

Ізолятор тимчасового тримання № 1 Головного управління Національної поліції в Хмельницькій області

У ІТТ обладнано камери, розраховані на одночасне тримання 22 людей. Також наявні допоміжні приміщення, а саме: кабінети для проведення слідчих дій, кімната для побачень, кімната підігріву їжі, душова кімната та один прогулянковий двір. На час візиту в ІТТ утримувались 3 людини.

Під час візиту з'ясовувались питання наявності інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» та її інформаційної підсистеми для внесення інформації про надання медичної допомоги особам, які перебувають в органі (підрозділі) поліції. За словами поліцейських, система працює без збоїв, і вся інформація про утримуваних осіб вноситься.

Встановлено також, що службова особа, яка має відповідати за перебування затриманих, не призначена.

За необхідності медичну допомогу утримуваним в ІТТ надають бригади швидкої медичної допомоги. Також ведеться Журнал реєстрації надання медичної допомоги.

Відділення поліції № 1 Кам'янець-Подільське районне управління Головного управління Національної поліції в Хмельницькій області

Відділення поліції № 1 Кам'янець-Подільське районне управління Головного управління Національної поліції в Хмельницькій області розташовано в окремій 3-поверховій будівлі.

Відвідувачам забезпечений вільний доступ до вестибюлю. Пропускний режим до управління поліції здійснюють працівники поліції. До цього відділення поліції доставляють громадян тільки для складання адміністративних протоколів.

Відповідно до штатного розпису, у відділенні поліції немає жодного слідчого. Усіх затриманих доставляють до Кам'янець-Подільського міського відділу ГУНП України.

У відділенні поліції з 04.11.2019 року призупинено функціонування кімнати для затриманих та доставлених. На момент візиту затриманих в відділенні поліції не було.

У відділенні поліції працює інформаційно-телекомунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України», що містить підсистему для внесення інформації про надання медичної допомоги людям, які перебувають у відділенні поліції.

Наказом Кам'янець-Подільського РУП ГУНП в Хмельницькій області відділення поліції № 1 Кам'янець-Подільського РУП ГУНП в Хмельницькій області № 9 від 19.01.2022р. призначено відповідального за перебування затриманих осіб.

Ізолятор тимчасового тримання № 1 Головного управління Національної поліції в Рівненській області

ІТТ призначений для тримання затриманих за підозрою

у вчиненні кримінального правопорушення; затриманих на підставі ухвали слідчого судді, суду з метою приводу підсудних (засуджених) із СІЗО (та установ виконання покарань), щоб забезпечити їхню можливість постати перед судом або для проведення слідчих (розшукових) дій; людей, на яких накладено адміністративний арешт на строк, встановлений постановою суду; затриманих за вчинення адміністративних правопорушень.

Будівлю ІТТ побудовано в комплексі з адміністративним будинком Рівненського районного управління поліції ГУНП в Рівненській області.

В ІТТ обладнано 7 камер, розрахованих на одночасне тримання 16 людей. Також наявні допоміжні приміщення, а саме: кабінети для проведення слідчих дій, кімната для побачень, кімната підігріву їжі, душова кімната та один прогулянковий двір. На час візиту в ІТТ утримувалися 3 людини.

Під час візиту з'ясувались питання щодо наявності інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» та її інформаційної підсистеми для внесення інформації про надання медичної допомоги людям, які перебувають в органі (підрозділі) поліції.

За словами поліцейських, система працює без збоїв, і вся інформація про утримуваних осіб вноситься.

Медичну допомогу утримуваним у разі необхідності надають бригади швидкої медичної допомоги. Також ведеться Журнал реєстрації надання медичної допомоги.

3. Практика забезпечення доступу до ЗПТ в місцях примусового тримання

3. 1. Державна кримінально-виконавча служба України

Шепетівська виправна колонія № 98

Здійснення лікування ЗПТ в установі здійснюється на належному рівні. Наявний окремий кабінет лікаря-нарколога де здійснюється видача ЗПТ, відсутні технічні перешкоди для переміщення/супроводу конвоєм пацієнтів на ЗПТ. Кабінет (приміщення для видачі ЗПТ) та зберігання наркотичних засобів відповідає вимогам до об'єктів і приміщень, призначених для здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зберігання вилучених з незаконного обігу таких засобів і речовин, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29.01.2018 № 52. В даному кабінеті встановлена багато рубіжної системи охоронної сигналізації. На момент моніторингового візиту перевірено кількості залишків мета дону в кабінеті ЗПТ. Залишки на день візиту співпадають з зазначеними залишками у журналі «фіксація ваги дозуючого пристрою з флаконом».

Здійснюється облік пацієнтів на ЗПТ та тих які вживали ін'єкційні наркотики та статистичні дані про них, а також вноситься інформація про вживання ін'єкційних наркотиків до медичної документації в'язнів.

При впровадженні ЗПТ розробляється спільно з пацієнтом індивідуальний комплексний план лікування, який базується на тяжкості захворювання, попередньому досвіді лікування, наявності супутніх захворювань з врахуванням соціальних потреб пацієнта, відповідно до Наказу МОЗ від 09.11.2020 № 2555.

Лікарня налічує 32 медичних кабінетів та 3 відділення (терапевтичне: на 40 ліжко-місць, хірургічне: 40 ліжко-місць, дерматологічне: 30 ліжко-місць), загалом 18 палат. Хірургічне відділення оснащене операційною.

У лікарні здійснюється цілодобовий медичний нагляд за утримуваними особами.

Хмельницький слідчий ізолятор, медична частина при установі

Відповідно до наказу № 821/937/1549/5/156 від 22.10.2012 року «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії» взаємодія з закладами ЗОЗ відбувається відповідно до п.4.1.3 цього наказу, але тільки для проведення детоксикації. Для продовження лікування ЗПТ наркозалежних осіб, які утримуються у слідчому ізоляторі, практика відсутня, що у свою чергу порушує право на охорону здоров'я та медичне забезпечення, яке передбачене 49 статтею конституції України – кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу.

У медичній частині СІЗО ліцензія на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів відсутня. У зв'язку із цим медична частина не забезпечує належним чином безперервну видачу препаратів для ЗПТ (мали отримати у травні 2023 року, але ЦОЗ ДКВС України ще не надав).

З огляду на зазначене, здійснюється детоксикація осіб, які прибувають до установи та проходять лікування від наркозалежності. Окрім того, в установі відсутні програми немедикаментозного лікування наркозалежних осіб.

Водночас, під час візиту та спілкування із завідувачем медичної частини було з'ясовано, що доставка препаратів для ЗПТ здійснюється особисто завідувачем медичної частини в супроводі конвою установи, а особи, які приймають препарати ЗПТ до закладів охорони здоров'я не доставляються. Однак, особи, які приймають ЗПТ та потребують консультації лікаря-нарколога за межами установи, забезпечуються транспортуванням до ЗОЗ та отримують послугу.

Солонянська виправна колонія № 21, медична частина при установі

У штаті відсутні посади лікаря психіатра та нарколога, для забезпечення консультації цих лікарів, засуджених возять в заклад територіальної громади з якими заключений договір.

У медичній частині наявний алгоритм дій у випадку гострої інтоксикації опіоїдами у ЗОЗ, що надають первинну/вторинну медичну, та наявні лікарські засоби для надання невідкладної допомоги у випадку гострої інтоксикації опіоїдами.

Протягом 2023 року в установі 0 осіб потребували на ЗПТ, в попередньому році теж 0 осіб. Станом, на момент моніторингового візиту НПМ 0 осіб потребували лікування ЗПТ. Осіб, які розпочали ЗПТ в установі за 2022/2023 рік – 0.

Відповідно до наказу № 821/937/1549/5/156 від 22.10.2012 року, взаємодія з закладами ЗОЗ відбувається відповідно до п.4.1.3 цього наказу, але тільки для проведення детоксикації. Для продовження лікування ЗПТ наркозалежних осіб, які утримуються в установі виконання покарання, практика відсутня, що у свою чергу порушує право на охорону здоров'я та медичне забезпечення, яке передбачене 49 статтею конституції України – кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу.

Проте у медичній частині ліцензія на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів відсутня. У зв'язку із цим медична частина не забезпечує належним чином безперервну видачу препаратів для ЗПТ. Однак, особи, які будуть мати потребу приймати ЗПТ та потребують консультації лікаря-нарколога за межами установи, забезпечуються транспортуванням до ЗОЗ та отримують послугу .

Отже, основними перешкодами для впровадження в медичній частині установи ЗПТ є:

- відсутність сприяння у продовженні лікування осіб, які приймають ЗПТ;

- відсутність ліцензії на впровадження на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів;
- незаповнені штатні посади лікаря-нарколога та сестри медичної ЗПТ;
- необладнані кабінети.

Також засуджених при первинному огляді та при щорічному медичному огляді не оглядають лікар-психіатр та нарколог. Не проводиться збір анамнезу щодо питань пов'язаних з наркозалежністю.

Черкаський слідчий ізолятор, медична частина при установі

Станом на момент моніторингового візиту в закладі лікування препаратами ЗПТ не впроваджено. Зі слів в. о. керівника медичного закладу, лише 3 особи потребують лікування препаратами ЗПТ. Осіб, які отримували лікування в установі за 2022/2023 рік – 0.

В установі наявний затверджений клінічний маршрут пацієнта, який перебуває на сайті ЗПТ, але по факту він не застосовується.

Лікар-психіатр наразі виконує обов'язки завідувача медичної частини, вона ж веде облік людей з наркозалежністю, але свої записи з переліком осіб, що живуть з наркозалежність не показала, заславшись на те, що не веде окремої бази.

Кам'янська виправна колонія № 34, медична частина при установі

Відповідно до наказу № 821/937/1549/5/156 від 22.10.2012 року, взаємодія з закладами ЗОЗ відбувається відповідно до п. 4.1.3 цього наказу, але тільки для проведення детоксикації. Для продовження лікування ЗПТ наркозалежних осіб, які утримуються в установі виконання покарання, практика відсутня, що у свою чергу порушує право на охорону здоров'я та медичне забезпечення, яке передбачене 49 статтею конституції України

У медичній частині ліцензія на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів відсутня. У зв'язку із цим медична частина не забезпечує належним чином безперервну видачу препаратів для ЗПТ. Однак, особи, які будуть мати потребу приймати ЗПТ та потребують консультації лікаря-нарколога за межами установи, забезпечуються транспортуванням до ЗОЗ та отримують послугу.

При прибутті до установи при первинному медичному огляді не проводиться збір анамнезу щодо питань пов'язаних з наркозалежністю. В медичній частині наявний алгоритм дій у випадку гострої інтоксикації опіоїдами у ЗОЗ, що надають первинну/вторинну медичну, та наявні лікарські засоби для надання невідкладної допомоги у випадку гострої інтоксикації опіоїдами.

Таким чином, основними перешкодами для впровадження в медичній частині установи ЗПТ є: відсутність в сприянні продовження лікування осіб, які приймають ЗПТ, відсутність ліцензії на впровадження на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів; незаповнені штатні посади лікаря-нарколога та сестри медичної ЗПТ; необладнані кабінети.

Олексіївська виправна колонія № 25, медична частина при установі

Відсутня замісна підтримувальна терапія (ЗПТ). Наркозалежним особам не забезпечується соціально-психологічний супровід, когнітивна-поведінкова терапія (КПТ), профілактика рецидивів, мотиваційне інтерв'ю, групи взаємодопомоги тощо.

Засуджені не оглядаються психіатром регулярно, лише за потребою. Як зазначив заступник начальника медичної частини, в медичній частині відсутня ліцензія на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів, а також відсутнє приміщення для видачі ЗПТ та зберігання наркотичних засобів.

Через відсутність вакансії посади лікаря-нарколога, консультування відбувається в ЗОЗ за межами установи. У зв'язку із

цим медична частина не забезпечує належним чином безперервну видачу препаратів для ЗПТ.

Основними перешкодами для впровадження в установі ЗПТ є:

- відсутність сприяння у впродовженні лікування осіб, які приймають ЗПТ,
- відсутність ліцензії на впровадження на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів;
- незаповнені штатні посади лікаря-нарколога та сестри медичної ЗПТ;
- необладнані кабінети.

Дніпропетровська багатoproфільна лікарня № 4

Станом на момент моніторингового візиту НПМ в Дніпропетровській багатoproфільній лікарні № 4 відсутня ліцензія на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів. Це свідчить про те, що лікування препаратами ЗПТ не впроваджено. У 2022 році 9 людей отримували лікування препаратами ЗПТ, у 2023 році – 5. На момент моніторингу в установі відсутні пацієнти, які потребують лікування ЗПТ.

Наркозалежним людям не забезпечується соціально-психологічний супровід, когнітивна-поведінкова терапія (КПТ), профілактика рецидивів, мотиваційне інтерв'ю, групи взаємодопомоги тощо. Засуджені не оглядаються психіатром регулярно, лише за потребою.

Для продовження лікування ЗПТ наркозалежних, які утримуються у ДУ № 4, практика дій інколи суперечить волі пацієнта.

У цій установі, якщо особа перебуває на ЗПТ, то їй знижують дозу та проводять детоксикацію. Це суперечить принципам та нормам гуманного лікування та порушує ст. 49 КУ (кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу).

Отже, основними перешкодами для впровадження в ДБЛ № 4 ЗПТ є:

- відсутність з боку адміністрації сприяння у продовженні лікування людей, які приймають ЗПТ чи приймали до поміщення у ДУ № 4;
- відсутність ліцензії на впровадження на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів;
- незаповнені штатні посади медичної ЗПТ;
- необладнані відповідним чином кабінети.

Чортківська виправна колонія № 26, медична частина при установі

На диспансерному обліку, який веде начальник медичної частини, в установі знаходяться 67 людей, що живуть з наркозалежністю, але ЗПТ в закладі не впроваджено.

Городищенська виправна колонія № 96, медична частина при установі

Лікування препаратами ЗПТ не впроваджено. Наркозалежним засуджені не отримують послуги з соціально-психологічного супроводу, когнітивно-поведінкової терапії, профілактики рецидивів, мотиваційного інтерв'ювання, когнітивної взаємодопомоги тощо. Засуджені не оглядаються психіатром регулярно, лише за потребою.

Як зазначив заступник начальника установи, в медичній частині ліцензія на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів відсутня. Також відсутнє приміщення для видачі ЗПТ та зберігання наркотичних засобів.

Посада лікаря-нарколога є вакантною. Консультування відбувається в ЗОЗ за межами установи. У зв'язку із цим медична частина не забезпечує належним чином безперервну видачу препаратів ЗПТ. Відповідно людям, які прибувають до установи та проходять лікування від наркозалежності, проводять

детоксикацію. В установі відсутні будь-які програми немедикаментозного лікування наркозалежних осіб.

Отже, основними перешкодами для впровадження в установі ЗПТ є:

- відсутність в сприянні продовження лікування осіб, які приймають ЗПТ;
- відсутність ліцензії на впровадження на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів;
- незаповнені штатні посади лікаря-нарколога та сестри медичної (ЗПТ);
- необладнані кабінети.

3. 2. ІТТ МВС України, органи Національної поліції

Ізолятор тимчасового тримання № 1 Головного управління Національної поліції в Тернопільській області

Наказ «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії» № 821/937/1549/5/156 від 22.10.2012 року (пункт 3.2.2) передбачає, що черговий ІТТ має доповісти про перебування особи, яка потребує отримання ЗПТ, начальникові ІТТ протягом трьох годин та проінформувати керівника найближчого за місцезнаходженням ЗОЗ згідно з Переліком закладів охорони здоров'я, де впроваджена замісна підтримувальна терапія.

Зі слів начальника установи упродовж останніх двох років до установи не потрапляли особи, які проходили лікування ЗПТ. Керівник ІТТ наголосив на обізнаності працівників з цим алгоритмом дій

Проте в Журналі виклику медичної допомоги затриманим зафіксовано випадки виклику медичної допомоги через скарги на симптоми хворобливих відчуттів, помутніння розуму, різкої зміни настрою, непосидючості, посиленої пітливості, нудоти, блювання. Така симптоматика подібна до абсидентного синдрому (наркотичної ломки). Моніторингова група з'ясувала, що кваліфікована медична допомога лікаря-нарколога при таких симптомах не надавалась.

Ізолятор тимчасового тримання № 1 Головного управління Національної поліції в Хмельницькій області

Медичну допомогу утримуваним особам у разі необхідності надають бригади швидкої медичної допомоги. Ведеться Журнал реєстрації надання медичної допомоги. Однак жодних записів щодо людей, які утримуються в ІТТ і перебувають на лікуванні ЗПТ, не зафіксовано. Водночас зі слів працівників ІТТ протягом 2023 року в установі утримувалося 4 людини, які потребували ЗПТ. згідно з інформацією, наданою керівництвом, цих людей вивозили до найближчого сайту для отримання ЗПТ. У кабінеті чергового є список та контакти медичних закладів. Працівники ІТТ повідомили, що при наявності будь-яких погіршень самопочуття утримуваних осіб викликається швидка допомога.

Наказ «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії» № 821/937/1549/5/156 від 22.10.2012 року (пункт 3.2.2) передбачає, що черговий доповідає про перебування особи, яка потребує отримання ЗПТ, начальникові ІТТ протягом трьох годин та інформує керівника найближчого за місцезнаходженням ЗОЗ згідно з Переліком закладів охорони здоров'я, де впроваджена замісна підтримувальна терапія.

Однак зі слів працівників такі повідомлення мають усний характер і не завжди фіксується.

Відділення поліції № 1 Кам'янець-Подільське районне управління Головного управління Національної поліції в Хмельницькій області

У черговій частині наявний перелік закладів охорони здоров'я, де впроваджена ЗПТ.

Випадків доставлення осіб, які потребують прийому ЗПТ, до відділення поліції не було, але працівники поліції обізнані з порядком взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії, затвердженого спільним наказом «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії» від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156.

Ізолятор тимчасового тримання № 1 Головного управління Національної поліції в Рівненській області

Жодних записів щодо людей, які утримуються в ІТТ і перебувають на лікуванні ЗПТ, не зафіксовано. Відповідно до інформації, наданої працівниками ІТТ, та документації про осіб, які перебувають / перебували в ІТТ, з початку 2023 року жодна людина не отримувала / не потребувала ЗПТ під час тримання в ІТТ.

Під час спілкування з працівниками ІТТ з'ясовано, що наявна проблема в налагодженні комунікації та забезпеченні безперервності лікування ЗПТ, оскільки: «у вихідні дні ніхто не надасть можливість отримати ЗПТ». Зазвичай викликається швидка медична допомога і лікарі надають допомогу. Зафіксовані випадки, коли за добу до однієї людини, яка перебувала в ІТТ, швидку медичну допомогу викликали 4 рази.

Люди, які перебувають на лікуванні ЗПТ, не обліковуються. Також черговий про них не повідомляв начальника територіального органу НПУ.

«Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії» № 821/937/1549/5/156 від 22.10.2012 року (пункт 3.2.2) передбачає, що черговий доповідає про перебування особи, яка потребує отримання ЗПТ, начальникові ІТТ протягом трьох годин та інформує керівника найближчого за місцезнаходженням ЗОЗ згідно з Переліком закладів охорони здоров'я, де впроваджена замісна підтримувальна терапія. Згідно з додатком 1 цього наказу в ІТТ № 1 є перелік закладів ЗОЗ, де надається ЗПТ. Однак встановлено, що за 2023 рік в ІТТ не поміщалась жодна людина, яка перебуває на ЗПТ.

Це викликає сумніви, враховуючи наповненість установи. За результатом спілкування з черговими з'ясовано, що вони не обізнані з вимогами зазначеного наказу та не дотримуються його порядку інформування.

4. Проблемні аспекти забезпечення доступу до інших, пов'язаних з ЗПТ, медичних послуг в місцях примусового тримання

4. 1. Державна кримінально-виконавча служба України

Шепетівська виправна колонія №98, медична частина при установі

Приміщення установи абсолютно не відповідають вимогам доступності для потреб осіб з інвалідністю, зокрема відсутні пандуси, поручні та інше обладнання. На день моніторингу в установі перебувала 31 людина з інвалідністю, з яких шестеро – на II групі, 25 – на III групі інвалідності. У лікарні затверджений склад лікарсько-консультативної комісії.

У 2023 році двом людям було продовжено групу інвалідності. Зі слів головного лікаря люди з інвалідністю, які перебувають в установі, не потребують додаткових засобів реабілітації та всі пересуваються самостійно.

В установі відсутній обладнаний пункт збору мокротиння, що створює передумови поширення інфекційного захворювання серед утримуваних засуджених, а також порушує наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.02.2019 №287 «Про затвердження Стандарту інфекційного контролю для закладів охорони здоров'я, що надають допомогу хворим на туберкульоз».

Згідно з ст. 8 КВК України засуджені мають право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню. Разом з тим, в установі порушуються права засуджених на рівність та повагу до їх гідності, а саме:

- у приміщенні лікарні, де перебувають хворі, відсутня лазня, хворих виводять до загальної лазні. Крім того, відсутність лазні у приміщенні лікарні створює передумови розповсюдження дерматологічних захворювань серед засуджених, які утримуються в установі;
- палати перебувають у занедбаному стані, на стінах пліснява, санітарні вузли потребують капітального ремонту;
- ліжка в палатах двоярусні та розташовані впритул одне до одного, чим не забезпечено право на приватність та порушено вимоги пункту 8.22 ДБН В.2.2-10-2001;
- відсутній доступ до питної води. В палатах для хворих відсутні баки з питною водою, в палатах наявні пластикові пляшки, в які засуджені з крану набирають воду і з них п'ють;
- у палатах антисанітарія, постільна білизна потребує заміни;
- більшість камер не обладнано припливно-витяжною вентиляцією, що не забезпечує належного провітрювання камер та може призвести до розповсюдження інфекційних хвороб серед утримуваних осіб;
- сантехніка, санвузли потребують заміни.

Соціальний супровід осіб, які отримують лікування ЗПТ, в установах відсутній.

Солонянська виправна колонія № 21, медична частина при установі

Порушено право засуджених на психіатричну допомогу. Через відсутність в штаті медичної частини лікаря-психіатра засуджені із психічними та невротичними розладами не отримують необхідну психіатричну допомогу, що є порушенням статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу».

У медичній частині не обладнано ізолятор для хворих осіб на психічні захворювання. Це є порушенням вимог пунктів 8 та 9 глави 5 розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі.

У зв'язку з цим осіб з підозрою на психічні захворювання не ізолюють від інших засуджених для надання необхідної їм первинної медичної допомоги нагляду і спостереження за ними, збору матеріалів, необхідних для діагностики захворювання, а у разі необхідності використання ізолятора вони будуть утримуватися з іншими засудженими в загальних палатах.

Черкаський слідчий ізолятор, медична частина при установі

Під час відвідування виявлено такі порушення прав засуджених та ув'язнених осіб:

- у медичній частині не впроваджена замісна підтримувальна терапія для надання медичної допомоги людям із психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів;
- у палаті для соматичних хворих відсутні дверцята на кабінки туалету;
- відсутні умови для утримання осіб з інвалідністю;
- в установі немає посади лікаря-гінеколога, в той час, як жінки, що перебувають тривалий час у СІЗО потребують профілактичних оглядів.

Кам'янська виправна колонія № 34, медична частина при установі

Порушено право засуджених на психіатричну допомогу. Через відсутність в штаті медичної частини лікаря-психіатра засуджені із психічними та невротичними розладами не отримують необхідну психіатричну допомогу.

У медичній частині не обладнано ізолятор для хворих на психічні захворювання. У зв'язку з цим осіб з підозрою на психічні захворювання не ізолюють від інших засуджених для надання необхідної їм первинної медичної допомоги, нагляду і спостереження, збору матеріалів, необхідних для діагностики захворювання, а у разі необхідності використання ізолятора вони будуть утримуватися з іншими засудженими в загальних палатах. Крім того, новоприбулі засуджені при первинному огляді та при щорічному медичному огляді не проходять огляд у лікаря-психіатра та нарколога.

Олексіївська виправна колонія № 25, медична частина при установі

Порушені вимоги абзацу 2 пункту 2 розділу 2 Глави II «Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі», затвердженого спільним наказом Міністерства юстиції України та Міністерства охорони здоров'я України від 15 серпня 2014 року № 1348/5/572. Так, під час вивчення медичної документації (медичних карток амбулаторного хворого № 025/о) встановлено, що у медичних картках відсутні записи про первинний огляд новоприбулих засуджених у лікаря-стоматолога та лікаря-психіатра.

Не проводиться своєчасне та належне обстеження органів дихання та опорно-рухового апарату оскільки. медичній частині не працює рентгенологічне обладнання. Через відсутність в медичній частині лікаря-рентгенолога засуджені не проходять повний профілактичний медичний огляд, зокрема рентгеноскопію органів дихання. Відповідно, порушені вимоги 3 розділу Глави II Порядку .

Журнал обліку процедур містить неповну інформацію, зокре-

ма, відповідно записів у журналі деякі засуджені отримують лікарські засоби на руки без зазначення кількості, що ускладнює належний контроль за лікуванням. Відтак, порушуються вимоги пункту 7 розділу 4 Глави II Порядку.

Під час вивчення медичної документації встановлено, що засуджені проходять профілактичний медичний огляд за допомогою телемедичного комплексу IDIS. Проте медичні висновки за результатами такого обстеження в медичних картках відсутні. Таким чином порушені «Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації № 025/о» затвердженого наказом МОЗ України від 14.02.2012 № 110.

Під час дослідження медичної документації встановлено, що стоматолог практично не виконує пломбування зубів, а серед видів стоматологічної допомоги переважно використовується видалення (екстракція) зубів, що обмежує право пацієнтів на отримання належної стоматологічної допомоги.

У медичній частині не забезпечено належне збирання, сортування та утилізація медичних відходів. Зокрема, не утилізується використаний медичні інструменти (гострі предмети: скальпелі та їх леза, предметні скельця, ампули, порожні пробірки, битий скляний посуд, тощо). Це порушує вимоги «Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.06.2015 № 325.

Медична частина не забезпечена госпітальним майном (костюм, халат та туфлі госпітальні). У зв'язку з чим особи, які перебувають в палатах стаціонару одягнені в щоденний одяг та не мають змінного взуття, що не забезпечує належні санітарно-гігієнічні умови перебування пацієнтів в умовах лікувального закладу. Це порушує «Норми належності речового майна для засуджених чоловіків, які відбувають покарання в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах», затвердженого наказом МЮУ від 20.02.2012 № 280/5.

У медичній частині відсутній дентальний рентген апарат, що унеможливорює проведення поглибленого стоматологічного обстеження засуджених та не забезпечує своєчасне надання належної стоматологічної допомоги. Це порушує вимоги Табеля оснащення обладнанням одного робочого місця ліка-

ря-стоматолога та зубного техніка, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 11.04.2005 № 158.

Дніпропетровська багатопрофільна лікарня № 4

Під час відвідування виявлено такі порушення прав засуджених та ув'язнених осіб:

- у ДБЛ № 4 не впроваджена замісна підтримувальна терапія для надання медичної допомоги людям із психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів;
- відсутні умови для утримання осіб з інвалідністю;
- в установі немає посади лікаря-гінеколога, в той час як жінки, що перебувають тривалий час у ДУ № 4, потребують профілактичних оглядів.

Чортківська виправна колонія № 26, медична частина при установі

Медична частина розташована на 3 поверсі, на якому розташовані одна палата на 6 ліжко-місць для соматичних хворих та один ізолятор на 2 ліжко-місця. Це ускладнює питання надання одночасної допомоги і жінкам і чоловікам, та людям хворим на інфекційні захворювання різного типу походження.

Також у закладі відсутній апарат GeneXpert, в той час як на диспансерному обліку з туберкульозом легень знаходиться 29 людей. Окрім того, періодично виявляють активну форму туберкульозу серед ув'язнених. Так, у лютому 2023 року одного з хворих на туберкульоз перевели до спеціалізованого медичного закладу, а 10 людей, що жили з ним в одній камері приймали профілактично ліки.

Медична частина не укомплектована посадою лікаря-психіатра, але з огляду на велику кількість скарг та звернень є потреба в наявності такого фахівця. Також немає посади лікаря-гінеколога, в той час як досить часто, зі слів начальника медичної частини, у жінок виникають проблеми в цій сфері.

У медичній частині відсутня пожежна сигналізація, в той же час наявні вогнегасники та схеми евакуації на випадок пожежі.

Городищенська виправна колонія № 96, медична частина при установі

У журналі обліку фактів виявлення тілесних ушкоджень у засуджених зареєстровано 1 випадок від 11.03.2022 р. Також в медичній частині ведеться журнал обліку побутового травматизму медико-санітарної частини № 96, в якому зареєстровано 2 випадки ушкоджень.

Крім того, в медичних картках амбулаторного хворого 025/о відсутні додатки у вигляді фотографій наявних тілесних ушкоджень та довідки з описом тілесних ушкоджень, як це передбачено у п. 3, 4 розділу 1, глави II спільного Наказу від Міністерства юстиції України та Міністерства охорони здоров'я України 15.08.2014 № 1348/5/572 «Про затвердження Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі». В наявності лише нововведені картки.

Медичні форми на ВІЛ позитивних осіб зберігаються в паперовому вигляді в медичних картках.

Недотримані норми облаштування палат для психічно хворих осіб. Люди, до яких застосовують ізоляцію, не мають безперешкодного доступу до санітарних засобів, які відповідають вимогам гігієни. Особи не мають доступу до чистої питної води.

У медичній частині відсутній дентальний рентген-апарат, що унеможливує проведення поглибленого стоматологічного обстеження засуджених та не забезпечує своєчасне надання належної стоматологічної допомоги. Це порушення вимог Табеля оснащення обладнанням одного робочого місця лікаря-стоматолога та зубного техника, що затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 11.04.2005 р. № 158.

4. 2. ІТТ МВС України, органи Національної поліції

Відділення поліції № 1 Кам'янець-Подільське районне управління Головного управління Національної поліції в Хмельницькій області

Наявний журнал для реєстрації надання медичної допомоги. Медична допомога утримуваним особам, у разі необхідності, надається бригадами швидкої медичної допомоги.

Ізолятор тимчасового тримання № 1 Головного управління Національної поліції в Рівненській області

Під час проведення візиту виявлено системну проблему, яка призводить до порушень пункту 15 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями. Так, наразі відсутні норми забезпечення ІТТ постільними речами, столовими наборами, милом та синтетичними м'якими засобами, а також медичним інвентарним і витратним майном. У зв'язку з цим люди, поміщені до ІТТ, не забезпечені засобами особистої гігієни (милом, зубною пастою, зубною щіткою тощо).

В ІТТ № 1, відповідно до наказу МВС від 24.05.2022 р. №311 «Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records», функціонує інформаційно-комунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України». Однак її підсистема працює і значними порушенням відеофіксації інтерв'ю з утримуваними респондентами.

5. Ключові проблеми та основні перешкоди для впровадження ЗПТ

Наразі порушений Порядок проведення ЗПТ, оскільки терапію можуть отримувати лише ті ув'язненні та засуджені, які раніше проходили лікування. Лікар-нарколог або лікар-психіатр медичної частини не приймають рішення про початок ЗПТ на підставі діагнозу психічних та поведінкових розладів внаслідок вживання опіоїдів згідно з Міжнародною класифікацією хвороб (МКХ-10), відповідності критеріям для призначення ЗПТ та відсутності протипоказань особам, яким раніше не було встановлено зазначений діагноз. Це порушує право людей, які живуть з наркозалежністю, на вибір методів лікування відповідно до статті 38 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

У ряді медичних частин не організовано проведення ЗПТ для осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів відповідно до Порядку проведення замісної підтримувальної терапії, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.03.2012 № 200.

Засудженим та ув'язненим не пропонують підписання інформованої добровільної згоди на проведення діагностики та лікування. Зазначене може свідчити про відсутність добровільної згоди пацієнтів для застосування щодо них методів діагностики, профілактики та лікування та є порушенням статті 43 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Крім того, це є порушенням вимог Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації № 003-6/о «Інформована добровільна згода пацієнта на проведення діагностики, лікування та на проведення операції та знеболення і на присутність або участь учасників освітнього процесу», затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110.

Відповідно до наказу ДУ «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» від 07.07.2022 № 38-

ОД, кількість пацієнтів, які можуть отримувати терапію, є обмеженою (10–40 осіб), що створює обмеження для надання медичної допомоги особам з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів та порушує їх право на вибір методів лікування відповідно до статті 38 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Також це порушує Порядок проведення замісної підтримувальної терапії осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.03.2012 № 200.

Іншими типовими проблемами є:

- обмеженість доступу до ЗПТ лише установами, які визначені ЦОЗ ДКВС, та відсутність розширення цього переліку;
- обмеженість кількості місць в програмах ЗПТ, які не покривають наявної потреби;
- неможливість отримання ЗПТ в «цивільних» закладах охорони здоров'я;
- безпідставні відмови лікарів-психіатрів у прийнятті рішення про початок ЗПТ на підставі діагнозу психічних та поведінкових розладів внаслідок вживання опіоїдів згідно з Міжнародною класифікацією хвороб (МКХ-10), відповідності критеріям для призначення ЗПТ та відсутності протипоказань особам, яким раніше не було встановлено зазначений діагноз (з посиланням на обмежену кількість місць в програмі);
- відсутність у медичних частин ліцензій на здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- засудженим та ув'язненим особам не пропонується підписання інформованої добровільної згоди на проведення діагностики та лікування;
- відсутність в сприянні продовження лікування осіб, які приймають ЗПТ;

- відсутність ліцензії на впровадження на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів;
- незаповнені штатні посади лікаря-нарколога та сестри медичної ЗПТ;
- необладнані кабінети.

6. Рекомендації за результатами відвідувань

1. Відповідно до наказу № 821/937/1549/5/156 від 22.10.2012 року «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії» забезпечити безперервність лікування ЗПТ особам, які приймають ЗПТ та попадають/знаходяться в місцях примусового тримання, а не тільки проводити детоксикацію;
2. Забезпечити вивезення пацієнтів ЗПТ до ЗОЗ для отримання ЗПТ, а не тільки у разі потреби консультації лікаря нарколога;
3. Забезпечити своєчасне отримання ліцензій на зберігання та використання наркотичних речовин, прекурсорів;
4. Обладнати кабінети ЗПТ відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 29.01.2018р. № 52;
5. Опрацювати питання щодо приведення умов надання медичної допомоги у відповідність до національного законодавства та міжнародних стандартів для осіб, які отримують лікування.
6. Укомплектувати вакантні посади медичних працівників.
7. Розробити клінічні маршрути пацієнта відповідно до клінічних протоколів та стандартів медичної допомоги затверджених МОЗ, що регламентують надання медичної допомоги особам, що перебувають на лікуванні ЗПТ.
8. Вжити заходів щодо розроблення локального протоколу надання ЗПТ.

9. Вжити заходів щодо забезпечення осіб, які приймають ЗПТ соціальним супроводом з метою проведення профілактики відмов від прийому ЗПТ, мотивування до початку прийому ЗПТ в установі.
10. Розглянути можливість запровадження ЗПТ в усіх без винятку установ виконання покарань та слідчих ізоляторах, у тому числі через доступ до комунальних сайтів ЗОЗ.
11. Доцільно виключити детоксикацію як можливість «лікування», зокрема, з мотивів відсутності умов для проведення ЗПТ. У таких випадках слід або переводити до особу до установи, в якій такі умови створені.
12. Передбачити можливість продовження лікування ЗПТ у разі переведення особи на лікування до закладу охорони здоров'я, транспортування чи етапування до відповідної установи.
13. Доцільно закріпити чіткий алгоритм переадресації та інформування про звільнення й подальше надходження до сайту ЗОЗ звільненої особи, з одночасним покладанням на медичних працівників ЦОЗ ДКВС України функції роз'яснення звільненому порядку продовження лікування, визначення ЗОЗ з наявними вільними місцями для продовження лікування, визначення з урахуванням цих та інших обставин спільно з органами пробації місця майбутнього проживання тощо.

Звіт підготовано у межах проєкту «Позбавлені волі,
але не права на здоров'я» за фінансової підтримки
БО «100 ВІДСОТКІВ ЖИТТЯ»